

”Berg, skog, dal, sjö – allt finns i närområdet”

Samisk kultur och näringsliv

Att stödja den mångfald av kultur och minoritetsspråk som bidrar till Norrbottens identitet framhålls som särskilt viktigt i Kulturplan för Norrbotten 2018-21. Den samiska kulturen och näringslivet är en betydelsefull del i länets historia och framtid och betraktas som riksintresse.

I Edeforsområdet bedrivs renskötsel av Sirges, Tuorpon, Udtja och Jåhkågasska samebyar. I enkätsvar liksom under dialogmötet framkom att många edeforsbor vill att den skogssamiska kulturen lyfts fram. Projektet bjöd in samiska näringsidkare och kulturskapare till en serie samtal (3 och 9 december 2020, samt 12 januari 2021). Mötena samlade representanter från besöksnäring, handel, energiförsörjning, renskötsel och konst/slöjd. Nedan följer en sammanfattning av samtalen.

Hur ser den samiska verkligheten ut i bygden?

Kolonialiseringen gynnade fjällsamer och missgynnade skogssamer. Tvångsförflyttningar, dämningar av älven, dränkta kåtor och renbetesmarker har gett en sorg som förts vidare. Nyare generationer har inte drabbats direkt, utan mest mött förtryck i form av rasism och fördomar. Det förekommer en schablonbild av renskötare: en man med fjällrenar, skoter och hund. Men inga egentliga motsättningar verkar förekomma i bygden mellan samer och andra svenskar. Det som saknas är information om den samiska historien och kulturen.

Vilka faktorer är viktiga för att den samiska kulturen ska leva och utvecklas framåt?

Hållbart skogsbruk och levande vatten.

Besöksnäringen är viktig, naturturismutveckling har stor potential.

Tillgängliggör värdefull kulturmiljö. Skylta på lulesamiska och informera om platser och verksamheter.

Förslag för att synliggöra samisk kultur och näringsliv:

- Skyltar med information om renbetesland med fina bilder. ”Kör försiktigt, här betar Europas sista fritt betande boskap...”
- Informationsskyltar om renbeteslanden, och om samebyarna. (Resurscentrum för konst – samverkan?)
- Samiska namn att komplettera andra skyltar med
- Korta filmer som berättar om det samiska
- Hur kan tjänster digitaliseras mer?
- Konsultcheckar från Regionen.
- Tydlig och trevlig information till skoterföreningen vid Storklinten, rastplatser t ex, gärna med QR-koder till inlästa berättelser.
- Hur kan det samiska gestaltas konstnärligt i Edeforsbygden?

- Låt Boden bli en förvaltningskommun för samiska.
- Bjud in fler samiska företagare till näringslivsträffar.
- Samarbetsprojekt, landskapskonst om samisk kultur.
- Kolla upp Sameslöjdstiftelsen som haft projekt med gestaltad miljö.

Vad är betydelsefullt att bevara från historien?

- Skogssamebyn Rödingsträsk.

Rödingsträsk är en del av det skogssamiska området utefter älvdalen. (Lulij betyder "den som bor i öster", och betecknade förr skogssamerna; Lule älv kan därför betyda "skogssamernas älv".) Regleringen av älven, skogsbrukets ödeläggelse av skogar och kulturmiljöer, och försvenskningssprocessen har gjort att byn med dess kulturmiljöer och minnesmärken i stort sett raderats ut. Byn har en gång haft ett 80-tal invånare, med hus, hagar, kåtor, slakteri, ladugård och höbod. Både kreatur och renar har hållits. Allt har idag förfallit men spår och rester finns. En restaurerad och synliggjord kulturmiljö skulle både kunna lyfta kulturarvet och fungera som ekoturistiskt besöksmål. Ett tidigare försök har gjorts att finansiera en renovering av boningshus, häbre, upphuggning av stig med mera, men fick avslag. En ny ansökan är nu gjord, och avser en förstudie.